

2010-05

JENS HOLM PEDERSEN

ERINDRINGER

Fra min opvækst på landet i mellemkrigsårene

Indhold	Side
Forord	3.
Rødderne	4.
De første år	7.
Skolen	9.
Højtiderne	15.
Arbejdet kalder	17.
Fritid	25.
Fremtid	27.

Forord:

Da min søn en dag sagde til mig - Du skulle skrive dine erindringer, svarede jeg - Hvem har vel interesse i at læse dem? - Jeg har, svarede han.

- Jeg har også, sagde mit barnebarn.

Jeg tænkte over det i nogen tid, og selvom det ikke kunne have betydning for andre end dem, gjorde jeg det da gerne.

Egentligt syntes jeg også, at jeg i min opvækst havde haft mange oplevelser, som jeg mente, at mine jævnaldrende ikke havde haft.

Tiderne dengang var meget forskellige fra tiden nu, og det var måske en god ide, at ridse dem lidt op.

Det blev så til denne beskrivelse af mine første ca. 20 år.

Når der i teksten står f. eks. " Vi havde ", omfatter det i de fleste tilfælde mine forældre og søskende - altså underforstået - hjemme hos os.

De forskellige oplevelser og hændelser er ikke ordnet kronologisk, for mange ting skete sideløbende.

Derfor er de inddelt i emnerne, hvor kronologien er nogenlunde fulgt.

Gundsømagle august 1999.

Rødderne:

Når man vil skrive sine erindringer, og ikke er en person, som er kendt i offentligheden, så må det være på sin plads først at fortælle, hvem man er.

Mit navn er Jens Holm Pedersen.

Jeg er født den 21. januar 1917 på en egn, der hedder Svennum i Jerslev sogn, Hjørring amt. Jeg er altså vendelbo.

Ved fødselen var jeg vist noget af et lille skravl, jeg blev ihvertfald hjemmedøbt, men det var vist ikke så usædvanligt den gang, børnedødeligheden var stadig høj, og den spanske syge florerede. Hvad jeg egentlig fejlede som lille, ved jeg ikke, udover at jeg havde eksem, som generede mig lige til skolealderen.

Det var ikke fordi der ikke blev gjort noget for mig, men det blev først bedre, da mine forældre tog mig med til en specialist i Aalborg. Han ordinerede en sort væske og noget salve til at smøre på huden.

Væsken sved som bare pokker - men det hjalp, og jeg blev fuldstændig fri for lidelsen ..

Når jeg tænker på min hjemegn, så er det den lokalitet, som har stednavnet Svennum. Navnet omfatter ca. 4 km² af sognets ca. 75 km² og er beliggende i sognets sydøstre hjørne,

Det er altså min hjemegn. Der kendte man efterhånden menneskene og vidste, hvor de boede, senere kom man også til at kende andre egne i sognet. Min hjemegn havde ikke noget særligt at byde på. Markerne var ret flade omend området var noget bølgeformet og med hældninger ned mod et par dale, hvor det gik over i enge og tørvemoser. Det gav ingen større vandløb, hvor man evt. kunne have lært at svømme. Der var ingen egentlige seværdigheder, kun et par gravhøje, men ingen skov. Jorderne var let muldjord somme steder var de endda meget lette - sandede.

Et par granplantager brød udsigten, der ellers de fleste steder var god. Den var ikke trist, men heller ikke særlig bemærkelsesværdig

Andre steder i sognet var der mere variation i naturen. Der var en ret stor skov, en Å og en bakkeknoed, som skød sig ud fra den Jyske Ås og lige nåede inden for sognegrænsen med en højde på 112 m Centrum af Svennum bestod af fire gårde, der lå omtrent på række langs landevejens ene side og tre huse, hvoraf de to var husmandssteder, på vej ens modsatte side

Det havde tilsyneladende tidligere været en mindre landsby. I gårdrækken var der et par gabende huller, hvor der havde ligget et par udflyttergårde. Der kunne stadig ses murbrokker på pladserne. Ellers lå bebyggelserne jævnt spredt over området, men havde dog klumpet sig lidt sammen til to - tre huse visse steder.

I det ene hus modsat gårdrækken havde smeden boet. Tidligere havde der været et par huse mere, som havde været beboet af håndværkere - bl. a. en væver, men de var forlængst revet ned. Smedens hus lå der stadigvæk, det var min fars fødehjem, og smeden var min farfar.

I landsarkivet for Nørrejylland i Viborg kan man læse i realregistret for Jerslev sogn Børglum herred,

at der er udstedt skøde til Peder Christensen - min farfar - fra Claus Lyche på hus med hartkorn den 17. juni 1843.

Tinglyst d. 27. juli s. år. Anført i realregistret for Jerslev sogn Svennum by - Skøde fra auktionsretten i Claus Lyche og hustrus bo.

Købesum 100 Rigsbankdaler rede sølv.

Min farfar ernærede sig som smed og husmand. Om smedjen var der, da han købte huset, eller om han selv havde ladet den opføre, står for mig hen i det uvisse, men den stod der indtil ca. 1960. Huset bestod af kun en længe, med beboelse i den ene ende og stald og lade i den anden. Smedjen lå for sig selv et lille stykke fra selve huset.

Til ejendommen hørte 13 Td. land, men min farfar havde ingen hest, så det markarbejde, som krævede heste, blev udført af andre som betaling for smedearbejde. Desuden var der en lille eng.

Lige uden for vores vinduer var der et stort hul - en gammel mergelgrav. Der havde min farfar gravet mergel, og på trillebør kørt det ud på marken. Han var åbenbart godt fortrolig med dette transportmiddel. Når han om vinteren havde stået i smedjen og smedet høleer og foråret kom, så læssede han alle sine leer på trillebøren og kørte til Aalborg og solgte dem.

Det var en strækning på 70 km inden han var hjemme igen, og med datidens grusveje og jernring på trillebørens hjul, så har det nok ikke været nogen fornøjelsestur.

Det har det nok heller ikke været, da han var indkaldt som soldat under Treårskrigen, men han fik en medalje med Frederik VII. portræt - den har jeg nu.

En lille beretning fra krigen synes jeg hører med her:

En af min fars naboer, som var omtrent jævnaldrende med ham, fortalte mig en dag følgende:

Min far og din bedstefar var jo sammen i krigen i "48", og engang, da de rykkede tilbage, snublede min far, men smeden, som var lige ved siden af fik fat i nakken på ham og fik ham på benene igen, ellers ville han være blevet kørt over af en kanon, som kom lige bag efter.

Min farfar døde i 1890 - 72 år gammel. Min far der da var nitten år, var på det tidspunkt i lære som smed i sognebyen Jerslev. Han afbrød nu sin lære for at hjælpe min farmor med ejendommen.

Smedjen med værktøj var forinden testamenteret til min far.

Da mine forældre blev gift i 1899, overtog de ejendommen, som jo var min fars fødehjem, og min farmor kom på aftægt hos dem. Hun var min farfars 3. kone efter at de to første var døde. Hun levede til 1918, men var sengeliggende de to sidste år af sit liv.

Det var små indtægter, der var ved sådan en ejendom, så min far supplerede dem på forskellig måde.

Først og fremmest smedede han for naboerne. Han skoede heste, ringede vognhjul og reparerede markredskaber og husgeråd. Det var dog små penge, det drejede sig om. Det meste drejede sig om under 1 kr.

2 nye sko lagt på en hest kostede 1,10 kr. og skulle en gammel sko lægges om, kostede det 20 øre.

Han fik dog ret hurtigt hest og vogn bl. a. en charabanc til 5 personer foruden kusken.

Så begyndte han at køre kaperkørsel, når der var markeder i Brønderslev og Hjallerup.

Markedspladserne lå et stykke fra jernbanestationerne og så skulle markedsgæsterne transporteres. Fra april 1902 til oktober 1903 kørte han således kaperkørsel 18 gange og indtjente derved kr. 160,97., og kørselen fortsatte i årene fremefter.

Min far slagtede også for folk (hjemmeslagter som det kaldtes). Især op mod jul kunne der være travlt. 3 - somme tider 4 grise på en dag. Prisen var fra 1 kr. till ,50 kr. alt efter størrelsen. Somme tider slagtede han et af sine egne dyr og kørte rundt og solgte kødet.

Selvom det var små beløb, der kom ind, så skal det ses i forhold til en dagløn, der var ca. 1 kr. plus kosten.

Nogle varepriser i flæng: 1 tønne rug = 100 kg, 12 kr., 1 kg. honning 80 øre, et juletræ 0,75 kr., kød og flæsk 0,80 - 1,10 kr. pr. kg.

I 1905 tilplantede min far 5 Td. land af den dårligste markjord med nåletræer. Han købte noget eng og tørvemose, så der nu var 8 Td. land markjord, 4 Td. land eng og tørvemose og 5 Td. land med plantage til ejendommen

I 1908 blev det gamle hus revet ned og et nyt bygget. Ganske vist stadig med beboelse i den ene ende og stald i den anden, men med særskilt lade.

Man vil måske spørge, hvor jeg har disse oplysninger fra, for det er naturligvis ikke noget jeg selv har oplevet. Svaret er, at noget har jeg fået fortalt, og noget har jeg kunnet læse mig til i min fars gamle regnskabsbog for en periode fra 1902 til 1912. Bogen er nu i min besiddelse.

Når jeg har skrevet ret udførligt om min far, så er det ikke for på nogen måde at forklejne min mor-tværtimod.

Når min fars aktiviteter ofte lå uden for hjemmet, var det hende, der måtte passe alt det derhjemme.

Dyrene skulle have den sædvanlige pasning foruden alle andre daglige gøremål ude og inde. Arbejdet var hun fortrolig med, for til daglig deltog hun også i arbejdet ude, og der var intet usædvanligt i det.

I den retning har jeg altid senere beundret husmandskonerne. Jeg tror, at der er få kvinder, som har slidt så meget som dem.

Men hvorfor nu alle disse oplysninger fra før min tid? Jo, meget af det, som var sat igang på den tid, eksisterede stadig og var med til at præge dagligdagen under min opvækst.

I det hjem voksede jeg op hos mine forældre sammen med mine 7 søskende, hvoraf jeg var nummer 5.

Vi kunne have været flere, men nogle var døde som ganske små. Det eneste jeg husker om det er en yngre broder, der døde som ganske lille.

Hvor mange vi egentligt kunne have været, ved jeg ikke.

Det var ikke noget man snakkede om.

Det er vel forskelligt, hvornår børn kan huske noget fra deres opvækst. Jeg mener, at jeg kan huske oplevelser fra jeg var omkring 3 år.

En sommeraften var jeg stået op af min seng, og da jeg ikke kunne finde nogen i huset, gik jeg uden for. Der var heller ikke nogen, og jeg stod der på bare fødder og i natskjorte, og har vel sagtens givet mig til at tude, for pludseligt var min mor der. Hun og min far var bare gået om hushjørnet for at se efter Set. Hans bål - det var altså Set. Hans aften, men det anede jeg intet om.

Senere kunne man begynde at gøre lidt nytte. Min morbroder var på besøg, og han og min far var ude i kostalden, så min mor gav mig besked på at gå ud til dem og sige, at de skulle komme ind at spise. For at gå med sådan en besked, måtte man nu nok være mere end 3 år. Jeg husker, at jeg var meget stolt over at kunne fortælle min morbroder, at vi skulle have spejlæg. Det har jeg sikkert selv glædet mig til.

Pligterne kom så småt efterhånden, men var ikke særlig store, så længe man ikke havde nået skolealderen, men man kunne godt give hønsene lidt - og kalvene, som ikke skulle have så store portioner.

Der var også tid til at lege sammen med mine søskende, og vi efterlignede ofte de voksnes arbejde. I en lille skrænt gravede vi ud, så der med små pinde kunne laves en kostald med båse. Køerne var små sten med hul igennem (hulkøer) og når der så kom en snor igennem hullet, havde man efterhånden en pæn besætning på 4 -5 køer, der kunne trækkes ud og ind.

Vi havde en gyng, der var sat fast højt oppe i 2 træer. Det gav et vældigt udsving, og den blev flittigt brugt. Et stykke fra gyngen var der trukket en tøjsnor, og en dag jeg sad og gyngede, forsøgte jeg at gyng så højt, at jeg kunne bide i snoren inden gyngen gled tilbage igen. Det lykkedes også, men uheldigvis fik jeg ikke sluppet i tide med det resultat, at jeg rev to af mine fortænder i overmunden løse. Det blødte ret voldsomt, og ondt gjorde det også, men heldigvis groede de fast igen. - Ja, hvad kan børn ikke hitte på?

Vi havde også en overgang en karrusel. Min ældre broder satte en stolpe i jorden, så den ragede et par meter op, og derover lagde han en tværbjælke, som kunne dreje rundt. I enderne af tværbjælken var der en kort gyng, og når så tværbjælken blev drejet rundt, fik man en fin karruseltur. Sådant en konstruktion holdt jo ikke evigt, det gjorde en vippe, som han også lavede, heller ikke, men så længe de holdt, havde vi da megen fornøjelse af dem.

Mit møde med tørresnoren var jo ikke noget at prale af, men den snor var også rent midlertidig. Derimod havde min mor en mere permanent snor af jerntråd, der var spændt ud mellem en række træer. Når man slog med en pind på tråden, kom der en ret kraftig lyd, som var god til at markere takten, når man samtidig trallede en vise. Man kunne også ændre lyden alt efter om man slog tæt ved træet eller længere fra.

Flitsbuer og stenslynger lavede man selv, og der var plads til at bruge dem. En gren, som var flækket i den ene ende

kunne holde på en lille flad sten, og med grenen som armens forlænger, kunne sådan en sten kastes meget langt.

Der kunne også bruges mange timer på at lave en pisk

Købelegetøj var en sjældenhed. Jeg havde dog engang en plydsabe, der kunne hoppe op og ned i en elastiksnor, jeg tror, at jeg havde fået den af en nabo. Et år fik jeg i julegave en meget flot hest, som jeg brændende havde ønsket mig.

Den var så flot, at jeg ikke nænnede at lege med den. Den blev sat ind i den pæne stue, hvor vi ikke var til daglig, og der stod den så til pynt og jeg gik af og til ind og beundrede den. Desværre var den af papmache, så den kunne ikke tåle at stå i den uopvarmede stue, så malingen skallede af i løbet af nogle år. Når nabobørn var samlet, legede vi de sædvanlige lege: Blindebuk, tagfat og gemmelege. Pigerne spillede bold og drengene spillede kugler. Det var nu ikke så meget for at spille, at man havde kugler. Lerkuglerne var jo flotte i sig selv med de mange farver, men der var mere prestige i at have glaskugler. Blykugler var noget for sig. Dem havde jeg altid nogle af, for dem støbte min far eller min broder i smedjen i en stenform.

Det var ikke kun børnene, der legede. Også de unge voksne legede, når de kom sammen. Var det om sommeren, legede de ude "To mand frem for en enke", og var vejret kun til indendørs samvær, legede de bl. a. "Skibet er ladet med".

En anden indendørs leg var for os børn meget interessant, selvom vi var for små til at være med. De kaldte den "Gemmeleg under tæpper", og den gik ud på, at deltagerne delte sig i to hold, og det ene hold (gætteholdet) blev sendt ud i den mørke forgang. Det andet hold stablede forskelligt bohaver sammen midt på gulvet dagligstuen, og nogle af holdet gemte sig mellem bohavet. Så blev hele bunken dækket med tæpper, og de tiloversblevne gik ud i køkkenet.

En fra holdet blev tilbage ved bunken, og kaldte gætteholdet ind. De skulle så - ud fra bunkens størrelse og udseende - gætte, hvor mange der var gemt. Somme tider var det måske hele holdet, andre gange var det kun få - måske slet ingen. Selvom man var for lille til at deltage, var det en fornøjelse at overvære.

Man vidste, hvor mange bunken indeholdt, og morede sig over gætteholdets fejl i tæger.

De unge dansede også af og til. En nabo havde et par halv voksne døtre, og han lånte kromandens dansesgulv, som blev lagt i vognporten, og så skulle de unge have ungdomsbal der, og min far skulle spille for dem på sin harmonika. Selv om jeg ikke var ret gammel - vel 3 - 4 år, så fik jeg lov at komme med og se på, at de dansede.

I det hele taget synes jeg, at jeg ofte kom med, når mine forældre skulle nogen steder. Min far skulle en dag slagte for en nabo, og de havde bedt ham om at tage mig med. Det var et midaldrende ægtepar, der ingen børn havde, og de havde altså tid til at tage sig af mig selv i deres slagtetravlhed. De havde kattekillinger, som jeg legede med.

Det var meget rare mennesker, og hvis vi børn skulle gå et ærinde til dem for vores forældre, blev vi altid venligt modtaget og trakteret med et eller andet lækkert bagværk. Når man fik lov til at "komme med i byen" som det hed uanset om det var i byen eller på landet, så man somme tider mærkelige ting. Engang besøgte vi min faster i Nr. Sundby.

Hun havde ikke brændekomfur i køkkenet sådan, som vi havde derhjemme - hun havde gasblus! Mens hun var ved at lave mad, kom hun ind i stuen og sagde til min onkel, at hun måtte have en femogtyveøre til gassen, som var ved at gå ud. Jeg så ikke, hvordan hun anvendte femogtyveøren, men jeg spekulerede meget på, hvordan man kunne få gas ud af den!

Når sommeren kom, opstod spørgsmålet; hvornår man måtte begynde at løbe på bare fødder. Min mor holdt gerne lidt igen, og før man havde hørt gøgen, kunne der slet ikke være tale om det. Det var dog næsten lige så godt, hvis man havde set en hvid sommerfugl. Man fik alligevel ofte begyndt for tidligt med tandpine til følge, men kun hvis tanden skulle trækkes ud, kom man til tandlæge. Tandbørstning" kendtes ikke", og mange havde dårlige tænder.

Skolen:

Til maj 1924 begyndte jeg at gå i skole. Der var 6 almindelige skoler og en adventistskole i sognet. Jeg hørte til den almindelige skole i sognebyen Jerslev, som var den største skole, og hvortil jeg havde 2 km. at gå, og man gik altid til skole. Min ældre søster fulgte mig den første dag. Inden man begyndte skolen, skulle man kende bogstaverne. Det kunne jeg også, og jeg havde vist også været igennem min ABC. Vi var 26 børn i klassen - piger og drenge sammen.

Dengang - som nu - havde børn ofte kælenavne, og det var ikke anderledes for mig. Derhjemme havde jeg længe lydt kælenavnet "Denge" - en dialektisk omskrivning af kælenavnet "Dengse", og det havde jeg aldrig tænkt over, men den første dag i skolen dummede jeg mig gevaldigt.

Læreren kaldte os en for en op til katederet og spurgte, hvad vi hed, og i overensstemmelsen med sandheden svarede jeg - Ja, jeg hedder Jens Holm, men de kalder mig Denge! Svaret var naturligvis afgivet på min brede vendelbo dialekt, som var det sprog, man talte. Min oplysning afstedkom straks noget grineri og nogle drillerier i den første tid.

Siden blev jeg altid kaldt ved mit dobbelte fornavn, og jeg var og er glad for mit navn.

Næste gang jeg skulle i skole, var jeg lidt beklemmt ved for første gang at skulle finde alene gennem byen til skolen, men jeg huskede visse "pejlemærker", og det lykkedes.

I skolen var der 6 klasser men kun 3 klasseværelser (skolestuer), så vi gik ikke i skole hver dag. De 3 første klasser gik i skole 2 dage om ugen om vinteren, og de 3 ældste gik så 4 dage om ugen. Om sommeren var det omvendt.

Der var altså skole 6 dage om ugen, om sommeren til kl. 1200 og om vinteren til kl. 1600. På skolen var der en førstelærer, en andenlærer og en lærerinde.

Skolen var en vinkelbygning - røde mursten og rødt tegltag. I hovedbygningens ene halvdel boede førstelæreren og i den anden var der skolestue. I sidebygningen var der to skolestuer, og oven over

dem, havde andenlæreren og lærerinden hver sin lejlighed. I hver skolestue var der en stor rund kakkellov, der blev fyret i med tørv.

Nogle tryk af de gamle konger og bønder på arbejde i marken udgjorde udsmykningen i den ene skolestue. I de andre var der ingenting af den slags.

Førstelæreren drevet lille landbrug, som hørte til skolen (skolelodden), og som blev passet af hans søn. Han var også kordegn i Jerslev kirke, som lå lige over for skolen, så det skete af og til, at vi fik fri en timestid før almindelig tid, hvis vi skulle have ham den sidste time, og der var en eller anden kirkelig handling, som han skulle deltage i.

Han var på den tid en midaldrende mand og et elskeligt menneske. Han var aldrig vred og vi var glade for ham og respekterede ham.

Der var ingen, der fik klø i skolen. Kun en eneste gang i hele min skoletid har jeg set en dreng få et let slag på kinden med en sammenrullet avis - derom senere.

Jeg begyndte som nævnt min skolegang til maj 1924, og i december samme år, holdt mine forældre sølvbryllup.

Førstelæreren og hans kone var - som skik var - inviteret med. Da de sent om aftenen tog afsked, og læreren sagde farvel til mig, sagde han --Du må godt blive hjemme fra skole i morgen .Jeg takkede, og man kroede sig. Man havde fået fri uden at bede om det. Om det havde været drøftet mellem læreren og mine forældre spekulerede jeg ikke på.

Selv uden tilladelse kunne man nok blive væk fra skolen en enkelt dag, det skete der ikke noget ved, men forsømmelser var i det hele taget sjældne.

Når man kom til skolen, gik man ind i den skolestue, hvor man hørte til, og når læreren kom, begyndte vi den første

time med at synge en salme og stående bede" Fader vor".

Så sled vi ellers med at lære at læse og skrive. Vi skrev alle på skifertavle med griffel, og til at gøre tavlen ren med, havde de fleste af os en tavleklud og en lille flaske med vand. Det var meget bedre end spyt og et trøjeærme ..

Tavlen havde den fordel frem for papir, at det var nemt at rette, når man skrev forkert. De første år regnede vi også på tavle. Det var på en måde praktisk, men det havde den ulempe, at man ikke kunne gemme sine regnestykker, og se på dem næste gang, man skulle regne. Et regnehefte skulle man selv betale - jeg tror, at det kostede 25 øre, og det kunne købes hos læreren. Jeg var glad, da jeg fik penge med hjemmefra og kunne købe mig et regnehefte.

Vores lærebøger skulle vi selv købe og betale, og jeg arvede mine fra mine ældre søskende, men de var ikke i den bedste stand .. Navnlig mit Atlas var elendigt - kun løse, krøllede blade og manglende hjørner; det var ikke let at lære geografi efter det. Selvfølgelig havde jeg geografibogen, men teksten var sparsom. Om for eks. Finland, stod der mindre end en halv side. Skolens kort brugte vi naturligvis i geografitimen, men det var ligesom, der manglede noget.

Så fik jeg et nyt Atlas - og hvilken forskel. Nu kunne jeg se alle navnene, som havde manglet før.

Europas grænser med navne og beliggenhed, og på omslaget var der sol og måne og planeter samt sol- og måneformørkelser.

Nu var geografi pludseligt blevet meget interessant.

Vores andenlærer var en yngre, gift mand. Han forsøgte somme tider at være morsom på et barns bekostning. Bagved lå vist nok en mening om at rette en eller anden fejl, men det forklarede han ikke nærmere, så det hele kom let til at virke lidt ironisk.

Lærerinden - hun var ugift - ikke helt ung, men heller ikke gammel. Hun gik altid takkeligt klædt ligesom lærerne, der altid gik i jakkesæt og med ur i vestelommen

Hun var egentlig meget elskværdig, men hun havde et handicap!

Et par af drengene havde ikke samme respekt for hende som for lærerne. De var et par urolige hoveder, men dristede sig aldrig til at lave uro i lærernes timer. Anderledes i lærerindens timer, der kunne de være ret slemme.

Hun kunne naturligvis ikke tolerere deres uro, og så blev hun vred, og så var det, at hendes handicap viste sig.

Hun blev meget rød i ansigtet, og rødmen bredte sig ned over halsen så langt, som man kunne se for kjolen.

Jeg tror, at knægtene elskede at bringe hende i den situation, og lavede uroen for det samme.

Vi havde efterhånden fået stilehefter af skolen, så vi kunne lære at skrive med pen og blæk, og sammen med lærerinden sled vi med det danske, så vi kunne lære bl.a tegnsætning.

Hun havde også Danmarkshistorie med os - akja - jeg husker ikke hvornår lærebogen var fra, men vi lærte da om Rolf Krake, Gorm den gamle, Palnatoke og om Dannebrog, som faldt ned fra himlen og nogle senere konger, men aldrig et ord hørte vi om krigen i Sønderjylland, verdenskrigen eller genforeningen. Den sidste var dog ikke så langt borte. Vores lærebog var nok så gammel, at intet af dette var med.

De begivenheder blev i øvrigt heller ikke berørt i geografien.

De allerfleste af os gik med træsko i skole. Det var da et udmærket fodtøj, når der ikke var for meget sne. Det var heller ikke så godt, når vi havde gymnastik. Vi havde ingen gymnastiksal, så det foregik på den grusbelagte legeplads - i træsko; og somme tider i vandpytter, når det havde regnet. Lige overfor skolen lå et forsamlingshus med indretning til gymnastik, og det kunne skolen godt få lov til at benytte, men ejerne ville jo have lidt i leje, men det ville sognerådet ikke betale. Resultatet blev så, at der på legepladsen blev opstillet ribber og bomme, som stod fast der sommer og vinter, mens buk og hest blev opbevaret i skolens tørverum og hentet frem hver gang, de skulle benyttes. Det var dog kun om sommeren, vi havde gymnastik på den måde. Om vinteren havde vi ikke gymnastik. Det var kun drengene, der havde gymnastik, pigerne havde så håndarbejde.

De sidste skoleår sang vi ret meget, og vi lærte mange salmevers udenad i forbindelse med bibelhistorie og katekismus og vi sluttede ofte dagen med en salme. Det var mest førstelæreren, der tog sig af det, men ind imellem havde vi også bibelhistorie med andenlæreren, og jeg ødelagde en dag et af hans eksempler på næstekærlighed - eller mangel på samme. Han fortalte om dengang da Abraham skiltes fra Lot og opfordrede Lot til først at vælge, hvor han ville drage hen, og Abraham ville så drage den modsatte vej. Det var et pænt træk af Abraham, men sådan var menneskene jo ikke altid. -Hvad ville du gøre - spurgte han mig, - hvis du havde to æbler et pænt rødt og et grønt og du skulle dele med din søster. Hvilket af dem ville du så give hende?

Han forventede nok et egoistisk svar ud fra det, som han havde forklaret, men han kendte ikke mine følelser for min lillesøster. Hun var en sød pige - 3 år yngre end mig - meget omgængelig og jeg

holdt meget af hende og kunne unde hende hvad som helst, så der var ingen vaklen, dajeg - som min ærligste mening - svarede, at jeg ville give hende det røde æble.

Ubevidst ødelagde jeg opbygningen af hans eksempel, og han skiftede hurtigt emne.

Der var dog ingen forbindelse med det foranstående, da han en dag chokerede mig.

Vi havde geografi om Norge, og jeg var uopmærksom, for jeg havde siddet og tegnet en sutteflaske; en ny model, som min lillebroder havde. En flaske med en slange gennem proppen ned til mælken. Jeg viste tegningen til min sidekammerat og skrev på den "Fra Norge". Om det var sandt, vidste jeg ikke, men jeg fik vel ideen nu da det var Norge, vi snakkede om. Læreren havde jo nok opdaget, at jeg var uopmærksom, for pludselig stod han der og så tegningen. Hvad han sagde, husker jeg ikke udover, at jeg blev sendt ud af klassen. Det kom fuldstændigt bag på mig

Det var noget, der aldrig havde været brugt - jeg var chokeret.

Jeg gik ud på toiletterne. Der var ingen, der skulle se mig stå uden for døren, og der blev ikke senere talt om det.

Han og jeg havde aldrig senere kontroverser, og jeg synes endda, at jeg på et tidspunkt fik lidt oprej
snmg.

Han bestyrede sognebiblioteket, der havde plads i hans lejlighed, og engang jeg var oppe for at bytte bøger for min far, fik jeg en appelsin af ham. Det var man jo som barn glad for.

Mange år senere og efter at jeg havde været borte fra egnen i mange år, skrev han til mig. Jeg havde haft nogle skrivelser - noveller og digte - optaget i den lokale avis, som han havde læst og benyttet ved forskellige lejligheder, og nu ville han gerne vide, om jeg havde mere, for så ville han gerne se det.

Han var vores regnelærer, og engang imellem - og selvfølgelig til eksamen - havde vi regneprøver. Vi regnede nogle stykker på kladder, som så med pen og blæk blev skrevet ind på et løst stykke papir, som blev afleveret til bedømmelse, i daglig tale kaldt blækregning. Det irriterede mig altid, at jeg aldrig kunne få stykkerne til at stå ordentlig lige på papiret. Det blev altid noget skævt.

Et år skulle vi ikke regne blækregning til eksamen, den var nemlig afløst af provstevisitats. Det ville sige, at provsten kom og ville overhøre os.

Dagen oprandt, og provsten kom.

Han var en lille, rund og venlig mand, og spredte hygge omkring sig. Pludselig begyndte han at fortælle, at han skulle have en stue derhjemme tapetseret, men han havde ikke fået regnet ud, hvor meget tapet, han skulle bruge - måske kunne vi hjælpe ham? Han havde jo målt stuen op, og de mål skrev han på tavlen sammen med målene på en tapetrulle.

Ja - så stor var stuen altså! - Dyb tavshed!

Hvad var det mon for et hus, han boede i? Aldrig har jeg set en stue med så uens mål. Lutter skæve tal, hjørner og jeg ved ikke hvad. Der var vist heller ikke højt til loftet over det hele.

Der var selvfølgelig ingen, der kunne "hjælpe ham", men så begyndte han at forklare, hvordan han selv havde tænkt sig at gøre, og i løbet af et øjeblik, havde han fået tallene jongleret sammen til næsten hele tal, og så var det lige ved, at det hele næsten var simpel hovedregning.

Da vi næste dag talte om visitatsen, bemærkede regnelæreren - Den med tapetet kunne i alligevel ikke klare. Det måtte vi jo give ham ret i, og så tilføjede han - men det var nu heller ikke let at vide, at han ville regne det ud på den måde.

Skoleudflugten var noget man så hen til. De små kom ikke ret langt hen, det var kun en halvdagsudflugt. Der lå en gård i et andet skoledistrikt, og fra gården var der to børn, som havde

fået tilladelse til at gå på vores skole, som var noget større, end den de hørte til. Derfor inviterede deres forældre de små fra vores skole på sommerudflugt til gården.

Der var efterhånden en del, som havde bil, og de stillede sig til rådighed og kørte med børnene. Til gården hørte et ret stort græsningsareal med små bakker og dale og buskbevoksning. Der legede vi "Hund efter hare" sammen med lærerne, og der var gode muligheder for haren at gemme sig. Når haren - som var en af lærerne - var fanget, gik vi tilbage til gården, hvor vi fik chokolade og lagkage, inden vi blev kørt tilbage til skolen.

De store børn kom på længere udflugter, der varede hele dagen. Vi kørte i bus til Lønstrup. Det var havet, som trak, det så vi jo ikke til daglig. Engang tog vi med toget til Hobro og sejlede til Mariager. Et år gik turen til Sæby, og der skulle jeg samtidig besørge et ærinde for min far. Vi havde en hakkelsemaskine derhjemme, og et af tandhjulene var slidt op, og da maskinen var lavet på Sæby jernstøberi - det stod der på den - skulle jeg bestille et nyt tandhjul når jeg nu alligevel skulle til Sæby. Jeg fik det gamle hjul med indpakket i avispapir, og det lykkedes mig også ved lidt hjælp fra læreren at finde støberiet, men jeg var lidt beklemmt ved situationen, for jeg havde aldrig været i Sæby før. Hjulet fik vi, og det passede.

De første år, jeg gik i skole, holdt skolen juletræsfester 4. juledag, enten på kroen eller i biografens sal. Et flot pyntet juletræ, som vi gik rundt om og sang julesangene. Vi fik godteposer og jeg tror også vi fik chokolade. Når vi var færdige med at gå om træet, blev det skubbet til side, og gulvet blev fejlet, og der blev strøet sæbespån, for der skulle danses. Gulvet blev glat, og nogle af børnene lavede glidebaner. Der var god musik 2 eller 3 mand af de lokale musikere.

Efter nogle få år af min skoletid, blev der ikke holdt juletræsfester. Jeg ved ikke hvorfor - de voksne sagde lidt ironisk, at det nok var fordi lærerpersonalet ikke ville have deres juleferie slået i stykker.

Frikvartererne var lidt af et kapitel for sig. Om sommeren legede vi jo ude, og når vi skulle ind igen, kom en af lærerne ud på trappestenen og klappede i hænderne. Var nogen så langt væk, at de ikke kunne høre det, var andre beredvillige til at råbe, at der var "klappet ind".

Om vinteren var der langt spise-frikvarter fra kl. 12,00 til kl. 13,00 og nogle fra byen gik hjem og spiste.

Når ikke det var vejr til at være ude, opholdt vi os i en gang, hvor en af skolestuerne havde sin egen gang, og de to andre havde en fælles gang. Det gaven del uro i den fælles gang, hvor der af og til var mange børn.

Et par af de største drenge havde i nogen tid været hårdhændede overfor et par mindre drenge, der delvis selv var ude om det - de var drillesyge.

Sammen med de to store var en anden dreng på samme alder, men meget mindre, og han gik meget dårligt.

Han passede godt i trekløveret, for han var i den grad ondskabsfuld og havde et ondt udtryk i ansigtet. I nogle dage havde trekløveret tyranseret omkring sig, og det gaven masse tumult og skrig og skrål.

Lærerværelset lå lige op til gangen, og pludseligt stod begge lærerne der. Førstelæreren med en sammenrullet avis i hånden. De styrede lige hen til trekløveret, og den største fik en på siden af hovedet med avisen, den anden fik en opsang, og den lille halve blev grundigt skammet ud. Det var

førstelæreren, der førte ordet, og nu talte han dialekt, der i oversættelse lød nogenlunde således: Og dig, dit lille skravl, du er jo kun med, fordi de andre to hjælper dig, ellers kunne enhver af de små så let som ingenting vippe dig omkuld.

Så gik lærerne ind til sig selv, men vi fik ro for eftertiden.

Den 2. april 1930 var der i radioen en udsendelse i anledning af H. C. Andersens 125-års fødselsdag, og den skulle vi høre på skolen. Andenlæreren havde taget sin radio ned i skolestuen - han boede jo lige oven over - så ledningerne kunne føres ud og ind igennem vinduerne.

Før udsendelsen var der transmission af middagskoncerten fra "Wivex". Der var vist ingen af os, som vidste, hvad "Wivex" var, men læreren forklarede, at det var en restauration, hvor folk gik hen og spiste, når de boede så langt væk, at de ikke kunne nå hjem og spise i deres middagspause.

Jeg husker ikke noget om H. C. Andersen-udsendelsen, men da jeg kom hjem, refererede jeg bl. a. om "Wivex" og lærerens forklaring.

Den troede min far ikke rigtigt på kunne jeg høre på ham, da han bemærkede, at det vist ikke var alle, der kunne gå sådant et sted hen for at spise.

Det kan måske undre, at jeg har beskæftiget mig så meget med andenlæreren i forhold til førstelæreren og læreninden, men han var i forhold til dem mere selvbevidst, og det endte af og til på en noget kluntet måde.

Mens jeg gik i skole, forsøgte jeg mig lidt som handelsmand. Det vil rettere sige på hjemvejen, hvor vi oftest var en 6 - 8 stykker, der fulgtes ad indtil de begyndte "at falde fra" når de nåede deres hjem. En af drengene, der var et årstid yngre end mig, fortalte under hjemturen, at han havde lavet et skib af en roe. En turnips - en langagtig, næsten hvid roe. Sådanne nogle roer havde vi ikke derhjemme. Foderværdien i den var ringe, men den kunne godt give lidt udbytte efter en tidlig afgrøde. Sådant et skib kunne jeg godt tænke mig, og vi aftalte, at han skulle lave et skib til mig, og jeg skulle lave en stenslynge til ham.

Jeg skyndte mig at lave slyngen og afleverede den til ham i håb om så at få mit skib, men det trak ud.

Når jeg spurgte ham, var der altid et eller andet i vejen, så han ikke havde fået det lavet. Til sidst måtte han erkende, at det ikke blev til noget, for nu havde hans far kulet roerne ned.

Så ville jeg have slyngen tilbage - atter en undskyldning - og jeg fik den ikke. Så måtte han betale den, og jeg ville have 5 øre for den. Det fik jeg selvfølgelig heller ikke. Efter at jeg havde krævet ham nogle gange allierede han sig med en klassekammerat, hvis far havde forretning i byen, og han meddelte mig på skyldnerens vegne, at hvis jeg ville have de penge, så kunne jeg bare skrive en regning. Han havde sikkert forstand på forretning hjemmefra, men det blev ikke til nogen regning fra min side.

Hans forstand på forretning led et grimt knæk flere år senere, da han havde overtaget faderens forretning og drak sig fra den i løbet af kort tid!

Men nu mine penge? Jeg krævede ham vel af og til, for pludselig en dag vi gik fra skole, mødte vi drengens far. Han styrede lige hen imod mig og spurgte, om det var mig, der krævede penge af hans søn? Det bekræftede jeg, hvorefter han sagde - Hvis du ikke holder op med det, så skal jeg møde dig heroppe med en kæp.

Det var jo rede ord for pengene - eller i stedet for - og egentligt burde jeg vel være blevet bange, men det blev jeg ikke. Han havde da heller ikke sagt, at han ville banke mig med kæppen selvom det vel var underforstået.

Jeg kendte ham i øvrigt udmærket. Han var nogle år i forvejen kommet til egnen fra et andet sted i landet, og han

talte bysprog. Hans ejendom havde skel op mod vores tørvemose, så jeg havde ofte set ham.

Han blev vist anset for at være lidt krakilsk, og han busede frem uden først at finde ud af, hvordan fornuftige mænd på egnen opførte sig.

Havde en af de andre mænd på egnen tiltalt mig, som han gjorde, ville jeg være blevet bundulykkelig, men ham - nej - det rørte mig ikke en døjt. Jeg syntes, at han var en nar.

Flere år senere spurgte hans kone mig til råds ang. deres søn. Jeg havde aftjent min værnepligt, og nu var det sønnens tur. I den anledning havde han et ønske, som ikke deltes af forældrene, og nu ville hun gerne vide, om jeg syntes, at de skulle føje ham. Jeg sagde, at det syntes jeg, at de skulle og jeg begrundede det, men jeg ved ikke, om de gjorde det.

Om vinteren 1930 -31 gik jeg til præst to formiddage om ugen - altså i skole 4 dage om ugen og til præst 2 dage.

Jeg blev konfirmeret først i april måned 1931, og når man var fyldt 14 år og konfirmeret, kunne man blive udskrevet fra skolen inden den officielle tid, som var 1. maj. Jeg blev udskrevet ca. midt i april måned, jeg var træt af skolen.

Jeg havde gået i 6. klasse i 11;2 år, og det sidste halve år var næsten en gentagelse af det første. Nu var det forår, og flere havde brug for hjælp af sådan en knægt - og det fik man penge for.

Højtiderne:

På landet var højtiderne af særlig betydning for både børn og voksne, for det betød, at der ikke skulle arbejdes mere end hvad der var nødvendigt for at passe dyrene.

Da Jul og Nytår var den længste periode, var der meget, som skulle lægges til rette forinden.

Der skulle sørges for tilstrækkeligt med foder til dyrene, og alt skulle helst afpasses, så man kom så let over arbejdet som muligt.

I dagene op til Jul var der derfor meget at se til, og det var netop i de dage, hvor min far var ude at slagte hver dag.

De fleste fik slagtet til Jul - også os derhjemme - og nogle var så sent på færde med at få bestilt slagting, at de fik slagtet dagen før Juleaften - stakkels husmoder.

Man ville også nødtigt have slagtet for tidligt, for der skulle helst være fersk kød hele Julen over. Derhjemme fik vi altid slagtet i passende tid, men der var også meget arbejde med at partere en stor gris. Der skulle laves blodpølse, medisterpølse, rullepølse og sylte, og det der ikke skulle bruges fersk, skulle i saltkarret.

Foruden alt det skulle der også gøres rent, og det var trist, så længe det stod på. Gardinerne blev taget ned til vask, og de bare vinduer var kun nogle sorte huller. Hængelampen skulle bronceres, og kakkelovnen pudses med kakkelovnssvæerte. Sidst - men ikke mindst - gulvet skulle ferniseres. - Det er vores dagligstue, jeg taler om, der, hvor vi opholdt os hver aften, og når der skulle ferniseres måtte vi opholde os i køkkenet.

Når det var overstået, var det hele postyret værd, når man igen kom ind i stuen, hvor de forskellige dufte vidnede om alt, hvad der var sket.

En enkelt aften tilbragte vi med at bage småkager og pebernødder. Så var vi børn i gang med at rulle dej, forme, sætte på plader, bage og putte i dåser. Det var gode sager, som vi senere skulle nyde.

Før vi kom så langt, havde der været bagt i den store bageovn. En muret ovn, som var opført i bryggerset, og som kunne rumme både rugbrød, sigtebrød og et par store plader med snegle el. lign. Det var nu ikke kun til Jul, den blev brugt. Min mor bagte selv alt vores brød. Jeg skulle tit fyre ovnen op: Der blev fyret med grangrene, som vi jo selv havde, og det kunne godt tage henved et par timer.

Jeg var altid lidt ked af det arbejde, for det var meget varmt, når man åbnede ovndøren, og alle de strittende grangrene, var svære at håndtere, men det skulle naturligvis gøres, og min mor havde nok at bestille med at få brødene klar til ovnen.

Det var nemlig en uskreven regel, at de skulle i ovnen inden middag, for rugbrødene skulle stå i ovnen i fire timer.

Alt besværet til trods, så var det alligevel lige pludseligt Juleaftens dag. Om middagen fik vi ikke sædvanlig middagsmad men Grønlangkål, som var en speciel vendsysselsk ret, som hørte Julen til. Om aftenen spiste vi Julemiddag bestående af flæskesteg og medisterpølse og æblekage som dessert. Flæskesteg og medisterpølse var noget særligt om Julen, for det var næsten det eneste tidspunkt, hvor vi havde det usaltet.

Medisterpølse lyder måske ikke af så meget i vore dage, men den, som min mor lavede, har jeg ikke siden smagt nogen steder.

Når juletræet var blevet tændt, sang vi nogle julesalmer og bagefter fik vi vores julegaver og en godtepose.

Gaverne var næsten altid bløde pakker.

Et år noget før Jul sagde min far - I år får vi nok ingen julegaver, men jeg tænker mor har noget godt til os at spise.

Det har sikkert været bittert for ham at erkende det, men det var i de rigtige dårlige tider, og der var nok ikke penge til det.

Et år havde jeg snakket meget om skøjter. Jeg vidste alt om skøjter - forskellige fabrikater, deres egenskaber eller mangel på samme. Alt det fortalte jeg min far. Det var vel sådan et stille håb om, at han forstod, hvad jeg ønskede mig, men jeg fik dem ikke.

Juledags morgen stod mine forældre op til sædvanlig tid, men vi andre fik lov at ligge lidt længere end vi plejede, selvom vi skulle hjælpe til med at passe dyrene ..

Min far havde - vistnok en gammel skik - der gik ud på , at de voksne fik et glas vin, inden de stod op Julemorgen. Vi børn, der var gamle nok, fik lige lov at smage. Skik, ritual eller hvad man vil kalde det; det signalerede en vis ærefrygt for den Højtid, der nu var indledt.

Juledagene var ret stille, hvis der ikke kom familie på besøg. Søgnedagene før Nytår var helt almindelige, men til Nytårsaften var man på vagt med at få lukket døre og porte, for ellers kunne man risikere, at nogen gik ind og fjernede eller gemte redskaber, som man brugte hver dag. Disse løjer var almindeligt accepteret, og det var kun en skam, for den, som lod sig overløbe.

Det allerbedste var, hvis man kunne snuppe kaffekanden, og der blev udfoldet stor opfindsomhed for, at det kunne lykkes. Det var en uskreven regel, at intet måtte ødelægges, og disse harmløse løjer gav ofte anledning til stor morskab.

Middagen Nytårsaften var som Juleaften, og straks man havde spist, skulle man ud og smide potteskår på naboens dør.

Hvis naboen var hurtig nok, blev man fanget - måske stod han allerede og lurede ude i mørket - og så kom man med ind og fik småkager.

Hellig 3 Kongers Aften kom der somme tider besøg af udklædte personer, som fortalte opdigtede historier om, hvem de var. Måske var det to mænd, som var udklædt som mand og kone, og talte med fordrejede stemmer, men det lykkedes sjældent med sikkerhed at finde ud af, hvem de var, men morsomt var det.

Fastelavn var maskernes tid. Boghandleren havde de særeste masker, og somme tider købte man en - egentlig ikke fordi, man skulle bruge den, men man kunne tage den på, og så se sig selv i spejlet og indsnuse den mærkelige duft, den havde.

Det var også til Fastelavn, der var ringridning, og når konkurrencen var forbi, red rytterne rundt og besøgte de forskellige gårde. Lige efter "adjudanten" kørte en vogn med musikerne. Et år var det mig, der kørte med musikerne - en meget sjov oplevelse, som jeg var lidt stolt af.

Påsken blev der ikke gjort så meget ud af som af Julen.

Som børn lavede vi skadereder, for så kom skaden Påskemorgen og lagde æg i dem.

Det var nogle meget flotte æg - røde med sorte pletter. Vi vidste godt, hvordan en skaderede så ud. Der skulle være tag over og indgangshul på siden. Nogle mursten og brædestumper og lidt tørt græs, kunne blive en fin skaderede.

Vi var tidligt oppe, for at se, om skaden havde været der. Det havde den, og det mærkelige var, at det var kogte æg, den havde lagt.

Jeg såjo senere, hvordan min mor farvede æggene.

Når hun kogte æggene, lagde hun lidt cikoriepapir i vandet, så fik de en flot rød farve, og de sorte pletter blev sat på med blæk - de var meget flotte og kunne godt gemmes i nogle dage inden man nænnede at spise dem.

Pinsen er der ikke ret meget at sige om. Det var to - ret almindelige - helligdage.

Var man gammel nok, kunne man tage til Pinsefest, der afholdtes i en eller anden skov med taler, musik og dans.

Af disse oplevelser i højtiderne kan nogle af dem måske synes små og ubetydelige, men sådan oplevede vi børn dem ikke. Enhver forandring fra det daglige var en oplevelse i sig selv.

Arbejdet kalder:

Livet i skolen var slut, og det havde taget meget af ens tid.

Der havde dog også været tid til at indleve sig i det liv, som rørte sig i hjemmet sammen med forældre og søskende.

Man var ikke fredet fra arbejde, selvom man gik i skole, og arbejde var der altid nok af både sommer og vinter.

Foruden det egentlige markarbejde havde vi meget arbejde i tørvemosen, for når tørvene var gravet og lagt til tørre skulle de røgtes indtil de blev helt tørre og kunne leveres, for mange af dem blev solgt, og så snart man havde nogenlunde kræfter til det, kom man med i tørvene.

Om vinteren var der også ekstra arbejde. Som jeg har fortalt før, så havde min far tilplantet 5 Td. land med nåletræer.

De var nu vokset til, men mange af dem var gået ud og skulle fældes.

Det kunne gøres om vinteren, men der lå ofte sne, og det var en kold fornøjelse at gå og hugge grene af og bunke dem sammen og i det hele taget rydde op efter dem, som havde flere kræfter. Stammerne kørte vi hjem i et skur, hvor vi med håndkraft savede dem i ca. 25 cm. lange stykker og flækkede dem.

De blev solgt som optændingsbrænde til to klædesfabrikker i Brønderslev. De blev målt op i en brændekurv, og på et læs, kunne der være 40 kurvfulde. Sådan et læs leverede min far så i Brønderslev for 40 kr. Når min broder savede, forsøgte jeg at holde stammerne fast i savbukken. Det var der jo ikke meget arbejde ved, og selvom vi stod indendørs, frøs jeg gudsjammerligt. Engang imellem fik jeg lov til at gå ind og få lidt varme ved komfuret.

Somme tider var det ikke så længe imellem, at der skulle et læs afsted, og jeg tror nok, at vi altid fik varer for pengene, men jeg syntes heller aldrig, at vi manglede tøj.

Varder ikke lige afsætning på brændet, kunne vi altid lave et lille lager.

Ja, koldt var det, men min mor var altid god til at få os varme igen, hvis vi kom ind og var forfrosne. Hvis vore træsko var våde indvendig af sne, så lagde hun tørvegløder i dem og rystede rundt. Hvor var de lune at få på bagefter.

Det var dog ikke arbejde alt sammen. Om vinteren holdt vi ofte "mørkning". Når det var blevet så mørkt, at min mor ikke kunne se til sit håndarbejde - der var altid nogle strømper som skulle stoppes eller noget der skulle lappes - så satte vi os hos hende i nærheden af kakkellovnen, og hun lærte os så nogle remser og viser f. eks. "Krybskytten", "De skæve ben" og "I en sal på hospitalet".

Dajeg senere var blevet mere stiv i at skrive, nedskrev jeg viserne, men de er gået tabt.

Her en af dem - efter hukommelsen :

De skæve ben.

Jeg lukked' op min kiste, hvor mine klæder lå.
Så tog jeg frem mine bukser, med de blå striber på, alt
til min mørkrøde frakke min lille hvergarnsvest, så
havde jeg mig pyntet, alt somjeg syntes bedst..

Så så jeg mig i spejlet - jeg syntes jeg var pæn, for
jeg ville ud at bejle alt til min lille ven.
Det var Hans Nielsens Sidsel hun ene stod mig an
jeg syntes godt hun kunne være tjent med mig til mand.

Hans Nielsen han var henne, dajeg til gården kom og
Sidsel ene hjemme - det syntes jeg godt om .
. - Godaften lille Sidsel. - Godaften store Pær.
Så grinte hun med øjnene, hun den poliske mær.

- Er din fader ikke hjemme? Jeg tale vil med ham jeg vil
så gerne købe et tillægsgimmerlam! *
- Nej far er ikke hjemme, men vil du følge med så
kan du se på lammene og give mig besked

Jeg fulgte lille Sidsel i fårestien ind
og det var for at prøve min kære Sidsels sind.
- Jeg vil slet ingen købe af din faders gimmerlam, men
jeg vil kun begære en ægteviv af ham

- Jeg trænger ej til klæder - tre kisteful' jeg har. Jeg
trænger ej til penge - en gård afbrændte sten. J eg
trænger til en kone, du ene står mig an
jeg synes godt du kunne være tjent med mig til mand!

- Til klæder og til penge er godt at drage ind.
Det sagde lille Sidsel med smil om mund og kind, - og
det er godt at bo i en gård afbrændte sten, men det er
dog forbandet med dine skæve ben!

Jeg vendte mig i døren, nu havde jeg fået nok, og
efter mig der rendte den hele fåreflok.
Det skar mig i mit hjerte med sådan spot og skam. Nu skal
jeg mig nok vogte for den slags gimmerlam.

¹ Gimmerlam = et lam af hunkøn.

Det blev så efterhånden tid at tænde hængelamper. Den var gjort i stand om formiddagen og fyldt op med petroleum.

Den skulle helst kunne brænde hele aftenen, og skulle derfor ikke tændes alt for tidligt. Så skulle der laves lektier,

og eftersom man blev bedre til at læse, læste man bøger. Den allerførste bog, jeg læste, var en med Molbohistorier.

Senere var det " Børnene i Nyskoven ", "Kaptajn Grants Børn" og "Robinson Crousoe". Jeg forsøgte mig også med Saxos Danmarkshistorie, men den opgav jeg, den var for tung.

På et tidspunkt kom der børnebibliotek på skolen, og jeg fik lov til at melde mig ind. Det kostede 1 0 øre om året.

Vi spillede også forskellige brætspil og "Sorteper" om aftenen.

Når jeg havde en ledig stund først på aftenen, gik jeg ofte ind til min morfar, som boede hos os i nogle år.

Han havde sin egen lille stue, og spiste sammen med os andre.

Han var meget snild på fingrene, og kunne lave mange ting. Derfor havde han også et par mindre trækasser med for skellige dimser og småt værktøj, som jeg fik lov til at se på og holde i hånden. Han havde været møller, og fortalte om oplevelser, som han havde haft i sine unge dage. Af hans fortællinger forstod jeg, at han var noget overtroisk. Jeg følte dog aldrig, at han forsøgte at " binde mig noget på ærmet", der var ingen tvivl om, at han selv troede fuldt og fast på det .Jeg havde mange dejlige timer sammen med ham.

Han fyldte 80 år i 1927, og mine forældre holdt fødselsdagsfest for ham. Ikke så længe efter begyndte han at lave en violin til mig. Jeg ved egentlig ikke hvorfor, for jeg havde vist ikke ydret ønske om det, men han kunne selv spille lidt både på violin og harmonika. Han havde en cigarkasse, og alt det andet - bortset fra strengene og hårene til buen,

lavede han selv, og han kunne også spille på den. Det fik jeg ikke lært i hans levetid, men jeg har da violinen endnu.

Arbejdet blev så nogenlunde afpasset efter ens kræfter og formåen

Om sommeren var nogle af mine skolekammerater ude at tjene som hyrdedrenge. De havde det ikke altid lige let, når der var mange køer at passe.

Jeg havde det lidt lettere, vi havde kun seks køer derhjemme, men en 12-års knægt med et kobbøl køer på 10 - 12 stykker, han havde hænderne fulde. Selv om jeg kun skulle passe 6 køer, kunne det da nok bringe bryderier, og mangan en ko her og der, har vist tit fået et ufortjent rap i drengenes vrede og afmagt. Nå, drengene var jo ikke så store og stærke, så slagene har vel stået i forhold hertil. Vi havde får, der græssede i mosen. De stod tøjret og blev flyttet et par gange om dagen. Somme tider var det mig, der måtte gå ud og flytte dem, når der ikke var nogen af os, der arbejdede derude. Der var flere grøfter, som de græssede langs med, og skulle nå så tæt til som muligt for at få alt græsset, men de måtte da ikke komme så tæt på, at de kunne falde i grøften. Det skulle være meget nøje udmålt, hvor langt tøjret rakte. En eftermiddag havde jeg flyttet fårene,

og næste dag, da min far kom i mosen, hang det ene får ned ad grøftesiden og var dødt. Jeg mente, at jeg havde gjort mit bedste med udmålingen, sådan som jeg havde lært det, men for at få ro i sindet, følte jeg, at jeg var nødt til at spørge min far, om jeg havde gjort noget forkert ved udmålingen. Han svarede, at det havde jeg ikke, og det var gjort, som det skulle gøres. Det lettedemen af en eller anden uforklarlig grund, havde vi mistet et får.

Jeg ved ikke, om jeg var mere uheldig end andre børn, men det næste, som hændte mig, var udelukkende min egen skyld. Jeg havde fået lært at cykle, og når jeg skulle til købmanden, syntes jeg det var rimeligt, at jeg fik lov til at cykle.

Men nej, jeg havde som oftest æg med til købmanden, og dem kunne jeg ikke cykle med - mente mm mor.

Ja, men så kunne jeg da trække med æggene, og så cykle tilbage med varerne. Det fik jeg lov til, men man kom

ikke rigtig nogen vegne ved at gå der og trække cyklen. Skulle det ikke kunne lade sig gøre at cykle, selvom man havde æggene - der var ikke så særligt mange i kurven. Jeg forsøgte ihvertfald - og selvfølgelig væltede jeg.

Cyklen havde den skavank, at den ene pedal satte sig fast og ikke ville dreje rundt, så smuttede foden, og det var lige netop hvad der skete. Jeg vidste godt det med pedalen, men tog mig ikke i agt. Æggene fik nogle knubs, og der var nogle knækæg - efter hvad købmanden sagde - .Jeg ved ikke, om nogen derhjemme opdage det, og jeg fortalte ikke noget, men det varede længe inden jeg cyklede med æg igen.

Inden jeg fik lært at cykle, gik jeg til købmanden både frem og tilbage. Det kunne også være en oplevelse - omend mindre behagelig.

I en gård, som lå lige ud til landevejen et lille stykke uden for byen, boede en dreng, som gik meget dårligt. Han havde

støvler på og skinner op ad benene og haltede meget. Nogle børn sagde, at han var blevet sådan, fordi han var begyndt at ryge, da han var otte år. Andre talte om børnelammelse. Da jeg blev bekendt med hans eksistens, gik han ikke i skole selvom han var ældre end mig.

Han opholdt sig meget ude ved vejen og så mig, når jeg gik til købmanden

Dengang var det meget almindeligt, at købmanden lagde et kræmmerhus med bolcher (sukker, som det kaldtes) ned i kurven sammen med varerne.

Når drengen havde set mig på vej til købmanden, vidste han nogenlunde, hvornår jeg kom tilbage, og så var han ude på vejen og standsede mig. -Har du fået sukker? spurgte han, og det vidste jeg som regel og svarede i overensstemmelse

hermed. - Lad mig se, sagde han så og gennemrodede kurven, indtil han fandt kræmmerhuset. Så tog han, hvad han ville have, og så kunne jeg få lov til at gå.

Ren og skær landevej srøveri !

Jeg fortalte det selvfølgelig derhjemme, men der blev ikke gjort noget ved det.

Det gentog sig nogle gange, og jeg forstår ikke, hvorfor jeg fandt mig i det, for jeg kunne så let som ingenting være løbet fra ham - men tanken strejfede mig ikke.

Det stoppede, fordi han begyndte at gå i skole, og der blev han det "lille skravl" i det forannævnte trekløver.

Ja, folk er jo forskellige, nogle er mere særegne end andre.

Nu f. eks. den nævnte drengs far. Han blev anset for at være ret velhavende, 'og nærig - det vidste man ihvertfald, at han var. Det var der flere, som havde oplevet. En dag min far kom ind til købmanden, stod han i butikken og havde købt en eller anden bagatel. Da han havde betalt, bød købmanden ham en cigar, som han tag imod.

Han stod lidt og så på den og sagde så, at han syntes, at den var lige rigelig stor, om ikke købmanden havde en, som var lidt mindre? Jo, det havde købmanden da, og bød ham en cerut. - Ja tak, sagde manden - den passer mig bedre, hvis du nu også har en tændstik, så jeg kan få ild, så passer det lige, at jeg kan ryge den, mens jeg går hjem. Han fik ild på cerutten - puttede den store cigar i lommen og bød farvel! Når min far oplevede noget af den slags, refererede han til os derhjemme. Ikke fordi han skosede de pågældende for deres opførsel, som han fandt lidt latterlig, men vi andre forstod, at sådan kunne mennesker også være.

Samme købmand havde en søn, som hed Hans. Han var en halvsnes år ældre end mig, og var en tid noget af et idol for mig. Han hjalp til i købmandsbutikken, hvor han var hurtig i sine bevægelser, når han trak skuffer ud og vejede af og pakkede ind. Hvis man ikke havde kurv med til varerne, blev de pakket ind i brunt papir med sejlgarn om

Sejlgarnet hang på en rulle oppe under loftet, og når det var snøret om pakken og der var slået knude på, så skulle pakken jo skæres fri fra rullen. Det skete af og til med en saks, som Hans selvfølgelig havde i lommen, men han havde også et trick. Han snoede snoren om et par fingre og lagde hånden på pakken. Så gav han et par hurtige stød i snoren og den knækkede nede ved pakken. Det så smart ud, og man vidste jo godt, hvor svært det var, at rive sådan en snor over. En dag så jeg den gamle købmand gøre det samme og jeg fortalte hjemme, at nu havde Hans nok fået lært sin far det trick med snoren.

Min far var lidt skeptisk - han mente det var omvendt - Hans havde sikkert lært det af sin far, og det var heller ikke altid rigtigt det Hans gjorde. Den gamle købmand havde en dag mumlet for sig selv:

Nu kan han (Hans) heller ikke tælle længere.

Jeg ved ikke, om Hans sank i min agtelse dengang, men det gjorde han ihvertfald siden. En dag jeg kom ind i butikken, stod han og talte med en handelsrejse om en fælles bekendt, som havde åbnet en forretning, og i samtalen løb spurgte Hans, om det så var "an gro"? Det vidste den anden ikke, men jeg tænkte, at nu var Hans da galt på den. Man vidste da, at de hed "en gros" det havde jeg da set i avisen så mange gange. Måske var Hans alligevel ikke det geni, jeg havde antaget ham for.

Børns arbejde kan i mange tilfælde være en nyttig hjælp ved landbruget, men er man først blevet så gammel, at man kan begynde at bruge hestene i marken, så er det alligevel noget helt andet.

Jeg begyndte med at lære at harve - det krævede ikke så mange kræfter - og senere med let pløjning. Det sidste var vældig interessant, og man satte en ære i at holde furene lige, fra den ene ende til den anden og lægge dem pænt.

Pløjning har altid stået for mig som noget af det dejligste arbejde ved landbruget. Når ploven først var rigtigt indstillet og hestene nogenlunde medgørlige, var det en afslappet tilværelse at gå efter ploven, og tankerne kunne få frit spillerum.

Det var noget andet end at arbejde i tørvemosen. Somme tider havde vi fremmede til at grave tørvene, men hvis nogen af os børn havde passende alder og kræfter og var hjemme på det tidspunkt, gravede vi dem selv.

Et år, hvor min ældre broder havde en ledighedsperiode mellem to pladser, gravede han tørvene og jeg kørte dem

ud på tørrepladsen. Udkørselen foregik med en hest, men ellers var arbejdet nede ved jorden det meste af tiden, og det kunne godt give en øm ryg.

De næste par år gravede jeg tørvene, og min lillesøster kørte dem ud.

Der blev hvert år gravet omkring 100.000, og betalingen blev afregnet pr. 1000, 6 eller 7 kr. pr. 1000, afhængigt af, hvor langt borte, de skulle leveres. På et læs kunne der være 3000, så det var mange, som skulle læsses og køres om sommeren sammen med alt andet arbejde.

I forhold til tidens øvrige priser tror jeg, at det var ret dyrt brændsel.

Det var jo i trediverne, hvor priserne var små på landbrugsvarer.

Jeg fik til min konfirmation et par laksko, de kostede kr. 6,50, til sammenligning kostede en pattegris det samme, og den skulle - for i det hele taget at kunne sælges - veje 30 kg.

Ja, det var svære tider for landmændene og mange andre. Jeg hørte en dag min far stå og tale med en yngre nabo, og de drøftede de dårlige priser.

Naboen var af en lidt bramfri type, og pludselig sagde han - nej, kunne vi endda få en krig, så vil de - og så bandede han - havde noget at fedte gummerne på! Jeg husker ikke, hvad min far svarede, men jeg tænkte, at det dog var forfærdeligt, at han kunne ønske sådan noget, men nogle var desperate - og krigen fik han!

For lige at gøre tørvemosen færdig -: I tørvegravene høstede vi hør, men de var sjældent så tørre, at vi kunne køre der med maskine - hestene sank i, så det blev slået med le. Jeg fik virkelig øvelse i at bruge sådant et redskab, når man gik med leen i flere dage -lidt hårdt, men behageligt arbejde.

Et af de første år, jeg var med til at røgte tørvene, fandt jeg nogle knogler, som sad fast på siden af en tørv. Jeg fik dem lirket fri - jeg tror, der var 7. Små, runde skiver, som et hjul ca. ½ cm. brede ved kanten og knap 1 cm. i tværmål. Skrå fra kanten og ind mod midten, hvor de var ganske tynde, med et lille hul.

I en tændstikæske tog jeg dem med i skole og viste læreren dem og spurgte, om han vidste, hvilket dyr de stammede fra. Efter nogle dage fik jeg dem tilbage, og han sagde, at han ikke vidste, hvad det var eller hvor de kom fra.

Jeg var skuffet - jeg havde sådan håbet. Senere blev de borte for mig.

Læreren - ja, det var andenlæreren - endnu engang !

Hvis man ville tjene penge, måtte man ud at arbejde for andre. Hjemme fik jeg ingen løn - udover kost, logi og tøj.

Meningen var jo, at når man kunne klare for sig og andre kunne begynde at træde i ens sted derhjemme, skulle man have permanent plads ude. Jeg begyndte derfor ret tidligt at gå på dagleje. Så kunne jeg hjælpe til derhjemme og alligevel tjene lidt penge. Inden jeg kom ud af skolen var jeg sammen med andre drenge ude at samle kartofler op.

Der var kommet et ungt ægtepar til den største af gårdene, og de havde en kartoffeloptager - en maskine, der pløjede kartoflerne op og spredte dem på jorden - og så samlede vi børn dem i kurve. Det var tidligt på efteråret, så vi havde endnu ikke fået "kartoffelferie", men da vi havde fri fra skolen kl. 12, kunne vi nok nå at komme hjem og spise og så være klar til at begynde i kartoflerne kl. ca. 13.

Inden vi begyndte, fik vi kaffe og en honningmad. Jeg havde aldrig smagt honning før - sikken en nydelse. Manden havde selv bistader i haven og det var der ingen andre på egnen, der havde.

At være daglejer kunne nok af og til være lidt hårdt, for ofte var det sådan, at man havde daglejerhjælp netop til det hårdeste arbejde. Der var dog også meget let arbejde imellem f. eks. at pløje og harve - det gjorde jeg meget.

De mennesker, jeg mødte på den måde, var næsten alle rare at arbejde for, men der var undtagelser. Ikke på den måde, at de gav udtryk for utilfredshed, men en vis snuheit eller skamros prægede dem i deres udtalelser, og man blev hurtigt klar over, at det hele bundede i at få så meget arbejde for daglønnen som vel muligt.

Men som sagt, det var meget få, og jeg kendte dem, og vidste hvordan de var.

Mit daglejerarbejde var ret koncentreret omkring mit hjem. Det var de samme steder gang efter gang år efter år.

Har jeg opholdt mig temmeligt meget ved emnet arbejde, så er det fordi det først og fremmest var det, det drejede sig om. Alt andet kom i anden række, hvis der var tid og lejlighed. Det var ikke usædvanligt - sådan var det bare.

Mens jeg gik i skole, skulle min far en dag til Brønderslev, og jeg fik lov at komme med.

Det var blevet lovet mig, at jeg engang skulle komme med, så vi kunne komme ind at se slagteriet. Jo, jeg vidste da godt, hvordan en gris blev slagtet derhjemme, - men på slagteriet - det var da noget andet.

Jeg gjorde store øjne. Alle de maskiner, en buldrende ovn, hvor grisene kom igennem og blev svedet. Jo, der var virkelig noget at se på.

I 1933 blev der indviet en ny bro over Limfjorden mellem Aalborg og Nr. Sundby. Min far var meget interesseret i den slags, og han ville ud og overvære det - jeg kom med.

Vi cyklede derud og overværede det. Så mange mennesker havde jeg aldrig set på et sted før.

En vinterdag - en søndag - havde min far hørt, at en flyvemaskine var nødlandet på en mark en halv snes kilometer fra os. Den ville han hen og se, og jeg ville med. Vi cyklede og fandt stedet. En lille maskine, der stod på en bar græsmark, og piloten gik og var ved at reperere noget ved motoren. Der var flere mennesker til stede, og de hjalp ham med at finde en eller anden lille ting, som han havde tabt.

Da han var færdig, lettede han og forsvandt. Det var et syn man ikke tidligere havde oplevet. Hver sommer kom der cirkus til Brønderslev. Hvis der var lejlighed til det, så cyklede min ældre søster og jeg til cirkus. En ståplads kostede 1 kr., men det var udmærket bare at stå. Det var mest hestedressur og artister og så selvfølgelig kloven og musikken.

Jeg tror nok, at hestene imponerede mig mest - utroligt, hvad de kunne få dem til.

Dengang vidste jeg ikke noget om, hvordan de blev dresseret. Senere har jeg erfaret noget om det, og jeg synes bestemt ikke om metoden. Jeg kan godt se, at det ser flot ud med mange dresserede heste i manegen, men jeg bryder mig ikke om at se det. Jeg tænker hele tiden på, hvad der ligger bag.

Om aftenen søndag d. 12. maj 1935 var jeg til bal på kroen, og kom derfor lidt sent i seng, men det forhindrede da ikke, at jeg var på daglejerarbejde næste dag. Jeg spredte staldgødning med greb hele dagen, og det var sne og slud fra morgentil aften - en sur dag.

Om aftenen dajeg kom hjem, fortalte min mor, at min ældre broder, der kørte rutebil og turistbus, havde sendt besked, at han den næste dag, altså den 14. maj skulle køre turister til indvielse af Lillebæltsbroen, og at jeg kunne komme med.

Det lod man jo ikke gå fra sig. Vi skulle starte tidligt, så jeg var oppe kl. 0400 og vi var nede ved broen noget før middag.

Vi var der til ca. kl. 12 om aftenen og kørte så hjemad. Bilerne kørte ikke så hurtigt den gang, men jeg nåede at komme hjem og skifte tøj og komme på daglejerarbejde inden kl. 7. Jeg gik vist nok tidligt i seng om aftenen.

Når man arbejdede hjemme, kunne man tage sig lidt større friheder, end hvis man arbejdede for fremmede.

Min søster og jeg gik en dag og hakkede roer, da vi hørte en summen i luften. Vi fik øje på en bisværme, der kom drivende hen over marken lige over os. Alt hvad jeg vidste om bier var, at hvis man lavede en eller anden høj larm, så kunne man få sådan en bisværme til at sætte sig. Jeg snuppede min søsters hakke og hamrede hakkerne mod hinanden, og lidt efter snurrede sværmen rundt og slog sig ned i toppen af et grantræ. Så langt så godt - men hvad nu ?

En stor "lodden", myldrende klump på størrelse med en stor hattepuld oppe i træet. Vi fik tilkaldt min far, men vidste selvfølgelig ikke, hvor bierne kom fra. Så sendte vi bud til manden, der havde bistader i sin have, og han kom også.

Så fældede vi træet og firede det ganske langsomt ned til jorden, så "klumpen" ikke faldt af. Han satte en kasse over den og inden aften var alle bierne inde i kassen, så han kunne hente dem hjem. Vi fik så lidt honning for bierne.

Næste sommer fangede jeg igen en sværm, som min far fik og købte bistade til. Den føromtalte mergelgrav var for mange år siden blevet fyldt op, og der var blevet lavet frugt- og blomsterhave. Der var nu plads til bierne.

"Bimanden" lærte os i løbet af sommeren, hvordan vi skulle passe bierne.

Næste år fangede jeg igen en sværm. Den beholdt jeg selv. Nu vidste jeg jo lidt om, hvordan de skulle passes. Jeg købte et bistade - det kostede kr. 40,00, men bierne betalte det i løbet af sommeren i form af honning.

Hvis jeg var hjemme, når det var tid at passe bierne, passede jeg dem, ellers gjorde min far. Sådanne afbræk i arbejdet kunne man ikke have tilladt sig, hvis man arbejdede for fremmede, men interessant var det, at sætte sig ind i 'et bisamfunds levevis.

Efter at jeg var kommet ud af skolen, havde jeg ikke haft nogen fast plan for at bruge min fritid, men så hørte jeg et halvårstid efter, at skolens to lærere ville holde aftenskole om vinteren. Selvom jeg havde været lidt skoletræt, da jeg kom ud, så var det her da noget andet. Førstelæreren ville undervise i dansk og tegning og andenlæreren ville undervise i regning og engelsk, så jeg meldte mig til.

Vi kom også igang, men inden længe var frafaldet så stort, at skolen stoppede.

Næste år prøvede de igen og jeg var med.

I vores første regnetime skrev læreren nogle tal på tavlen. Fem femcifrede tal under hinanden. Han vendte sig mod eleverne og sagde - Lad mig se, hvem der hurtigst kan lægge disse tal sammen. En af eleverne rakte hånden op.

- Skal de kun lægges sammen? - Ja, svarede læreren. - Det har jeg gjort, svarede eleven! Læreren så lidt forbavset ud, han havde jo lige skrevet det sidste tal, men elevens facit var rigtigt. Så ville han gerne høre, hvad eleven bestilte til daglig. - Jeg er mejerist, var svaret. Det forklarede en hel del for os andre, men lærerens prøve var jo faldet på gulvet.

Desværre gik det med skolen som året før, inden jul var det slut.

Fritid:

Der var noget, der længe havde rumsteret i hovedet på mig. Hvis man nu skulle lære at spille på et eller andet instrument, var det så nødvendigt at lære noder.

Jeg spillede af og til lidt på min fars harmonika, det kunne nok lade sig gøre uden at kende noderne, men hvad med nye melodier, som man ikke kendte, hvordan fik man lært dem, og hvilket instrument skulle man vælge.

Jeg havde på et tidspunkt tiltusket mig en trompet, og violinen, som min morfar havde lavet til mig, havde jeg da også, men ingen af delene ville rigtigt lystre. Jeg byttede trompeten væk og fik en rigtig violin, som jeg også fik lært at finde enkelte melodier på, men den havde ikke været rigtigt stemt, og dajeg fik det gjort, var det hele ødelagt, for der var jo ingen fingergreb, som passede.

Jeg kunne godt se, at det var håbløst, så jeg begyndte at gå til undervisning i violinspil og nodelære.

Sådan en undervisning hos den lokale musiklærer kostede 5 kr. om måneden for 1 times undervisning om ugen, og så skulle der også købes noder.

Læreren syntes, at det var for meget med en hel times undervisning ad gangen til at begynde med, så han foreslog en halv time ad gangen to gange om ugen, så jeg sled med at øve mig, der var jo ikke så lang tid fra den ene gang til den anden.

Denne undervisning stod på i nogle år. Jeg blev ikke virtuos, men jeg syntes alligevel, at jeg lærte meget, som senere har været mig til stor glæde og fornøjelse på amatørbasis.

De penge, som jeg brugte til musikundervisning, synes jeg, at jeg har fået mest for i form af glæder og fornøjelser, og det gav også mulighed for at tjene lidt engang imellem. Det gav også inspiration, hvis andre viste lidt interesse for ens forehavende.

Mine forældre havde en aften besøg af et naboægtepar. Konen spillede orgel og kunne læse noder, hvilket var usædvanligt af en bondekone. Hun vidste, at jeg gik til musikundervisning og spurgte, hvordan jeg syntes, at det gik?

Jo, jeg syntes da, at det gik nogenlunde, men der var da mange ting, man skulle huske. - Ja, sagde hun, - der er jo mange små prikker, man skal lægge mærke til!

Jeg kunne kun give hende ret, og var glad for den interesse, hun viste mig.

Læreren havde flere elever, og på et tidspunkt syntes han, at tiden var inde til, at vi begyndte at spille sammen. Problemet var imidlertid, at de andre fortrinsvis spillede på blæseinstrumenter, så det var et blæserorkester, vi skulle lave. Dajeg ikke havde noget blæseinstrument, og der manglede en tuba, blev jeg dømt til at spille på sådan en.

Spillelæreren lånte en til mig - en såkaldt "Helikon" , til at hænge over skulderen

Et dejligt instrument at spille på, men dajeg hidtil kun havde beskæftiget mig med noder i melodistemmer, måtte jeg nu til at lære basnoder. Nej, hvor jeg sled med det, men det kom. Det var sommer, og vi spillede nogle små, udendørs private koncerter.

Da det blev efterår, og vejret ikke var til udendørs musik, fandt vi alligevel ud af at lave orkestret lidt om, så det passede mere til indendørs musik og ikke var et rent blæserorkester.

Da jeg var den der havde spillet basstemmen, var det naturligt, at jeg blev ved med det. Altså måtte jeg have en kontrabas. Læreren vidste, hvor der muligvis var en til salg - det vil sige, ejeren havde solgt den, men aldrig fået pengene, så nu ville han have pengene eller også bassen tilbage. Han fik ikke pengene, såjeg købte bassen for halvtres kroner (1937).

Så spillede jeg altså bas, og vi var ude at spille til en fastelavnsfest og tjente lidt penge.

Der blevet mindre ophold i spilleriet, da jeg i sommeren 1936 havde plads på en gård på Sjælland. Det var en mindre gård, der blev drevet som en blanding af landbrug og frilandsgartneri.

Jeg var fæstet til at bruge og passe hestene - der var tre - og ellers deltage i alt arbejde. Manden kørte selv på grønttorvet med en lille lastvogn, og vi var foruden mig to unge mennesker og 3 - 4 lugekoner.

Landbruget var almindeligt landbrug, der var fire køer og nogle grise, og i gartneriet var det fortrinsvis jordbær, meloner og blomkål, der blev dyrket, og der var altid nok at gøre.

Gården lå i Avedøre - ikke så langt fra København - så det var Hovedstaden der trak, når j eg havde fri. Som skik var den gang, så havde jeg fri hveranden søndag, og så cyklede jeg til København.

Inden jeg tiltrådte pladsen, havde jeg købt min første egne cykel. Den kostede 90 kr., men så var der også dynamolygte på! Det var ikke noget ringe beløb, når min løn for sommeren var aftalt til 70 kr. om måneden plus kost og logi.

Men nu ville jeg opleve København.

Der boede lidt familie fra min fars side i byen, og dem besøgte jeg naturligvis, men ellers var det ud i byen og se mig om.

Jeg købte mig et kort over byen med seværdigheder, og så begyndte jagten.

Jeg var på Nationalmuseet, Statens museum for kunst, Musikhistorisk museum, Zoologisk museum, Christiansborg Slot med folketingsalen, cykeltur gennem Dyrehaven og omegn, Kastrup Lufthavn med rundflyvning over København. En enkelt biograftur, en aften i Cirkus og sidst men ikke mindst Tivoli. En tur i rutschebanen blev det til, men ellers var det ikke de mekaniske forlystelser, der optog mig. Musikken var da mageløs. Pantomimeteatret, Tivoligarden og koncertsalen. Der var noget at se og høre på.

J eg fik kun spillet en lille smule i løbet af sommeren. J eg havde ikke min violin med fra starten, men jeg savnede den og fik den sendt.

Gennem fælles bekendte fik jeg kontakt med en familie, hvor konen spillede klaver, og vi spillede sammen et par gange.

Mit fæstemål gjaldt fra 1. maj till. november, men hvad jeg egentlig ville, havde jeg ikke fundet ud af. Landmand låjo nok lige for, men nej, jeg huskede for godt de dårlige tider for landmændene først i 30'erne ,hvordan de døjede med økonomien. Naturligvis vidste jeg at også andre havde haft det drøjt, men det var landmændenes kår, jeg kendte bedst.

Jeg prøvede løseligt, om der skulle være muligheder for arbejde i København, men fandt ingen. Jeg var sikkert også for dårligt kendt med forholdene

Jeg rejste hjem til mine forældre till. november og hjalp dem og gik på daglejerarbejde.

Jeg var også på Session og blev senere indkaldt til at aftjene min værnepligt fra d. 8. maj 1938.

Fremtiden:

Der var en tanke, der engang havde strejft mig.

Som dreng gik jeg hver gang på vej til skole forbi smedjen i byen. På det tidspunkt var der ret stille i byen, men fra smedj en bølgede kulrøgen op fra skorstenen og havde en særegen lugt, og de hamrede på j ernet derinde

Skulle man prøve at blive smed ?

Tanken var mig ikke helt fremmed, men foreløbig gik jeg jo i skole.

Hjemmefra var jeg ikke helt ukendt med det lettere arbejde i smedjen, fordi min far selv smedede. Jeg havde mange gange trukket blæsebælgen. Set hvordan en hjulring blev målt og tilpasset hjulet og været med til at lægge den på.

Når hestene skulle skoes, blev de trukket uden for stalden i dagslyset, hvor jeg holdt dem og så hele fremgangsmåden.

Jeg ved ikke, hvornår jeg tabte interessen, men dajeg kom ud af skolen, fik jeg travlt med så meget andet.

Først i marts måned kom en nabo og spurgte, om j eg ville være karl hos ham fra nu af og till. november. Hans karl var rejst i utide, og han stod nu uden.

Jeg kendte både manden og gården. Jeg havde flere gange været på daglejerarbejde der, såjeg sagde ja, og flyttede dertil, efter at vi havde aftalt, hvad jeg skulle have i løn indtil 1. november.

Familien bestod af mand og kone, samt to voksne, hjemmeværende døtre.

Det var ikke første gang, de havde skiftet karl i utide. Det normale var 1. november, men i folkemunde hed det sig, at karlene rejste, i utide, fordi, de blev uvenner med kvinderne, og fik de så en eller anden "løs fugl" til afløsning, holdt det ikke altid så længe.

Dajeg havde fæstet mig dertil og talte med en af mine bekendte om det, sagde han - Tør du nok? Jeg var godt klar over, hvad han mente. Skulle det ende med uvenskab var det kedeligt, men jeg syntes ikke, at jeg havde nogen betænkeligheder.

Det blev der heller ikke senere grund til. Jeg mødte kun venlighed, og var meget glad for at være der. Vi havde en hyrdedreng om sommeren, og havde alle et godt forhold til hinanden.

Ryterne om, at man blev uvenner med kvinderne kunne jeg på ingen måde mærke noget til. Jeg syntes ikke, at de var van kelige at omgås.

Som før nævnt var det almindeligt, at tjenestefolk, som skiftede plads, skiftede till. november, og tjenesten gjaldt for 1 år.

Hen på efteråret spurgte manden mig, om jeg havde fået nogen ny plads.

Det havde jeg ikke, for det var ikke så let at få plads kun for vinteren, og det var kun hvad jeg kunne påtage mig, da jeg til maj skulle være soldat.

Han spurgte så, om jeg ville blive der, hvis jeg ikke fik noget og måske han ingen karl fik. Det blev vi enige om, men det blev ikke aktuelt, for han fik en karl og jeg fik noget arbejde.

Jeg tog dog aftalen som et udtryk for, at han havde været tilfreds med mig.

Jeg havde hørt om en gård på en anden egn i sognet, hvor de havde noget skov og somme tider en mand gående i skoven om vinteren.

Jeg forhørte mig hos dem, og vi blev enige om, at jeg skulle begynde der til november for 2 kr. om dagen plus kosten.

Gården ejedes af en enke, som havde en bestyrer. Der skulle komme ny bestyrer til november, men det var en, som havde været der før.

Den første dag spurgte de, om jeg ville indgå i det almindelige daglige arbejde, for en karl, som de havde fæstet, var udeblevet. Det sagde jeg ja til og flyttede så til gården i stedet for at bo hjemme og cykle frem og tilbage morgen og aften.

Det holdt till. februar, hvor bestyreren meddelte mig, at de var nødt til at nedsætte daglønnen til 1,50 kr. om dagen.

Det forstod jeg ikke. Det var stik imod sund fornuft og almindelige regler, at daglønnen skulle sættes ned, når dagene blev længere.

Denne lille dagløn ville jeg ikke gå for, og da de ikke ville give sig, rejste jeg, men jeg forstod det simpelthen ikke.

Jeg var nu ikke så bekymret. Det stundede mod foråret, og jeg mente, at jeg nok kunne få noget at bestille - endda til en høj ere løn.

Det holdt også stik. Jeg savnede ikke arbejde indtil jeg skulle være soldat.

Det var daglejerarbejde, og det var ikke det letteste arbejde, men jeg havde kræfterne, og der var rift om at få mig. Jeg husker særlig en dag, hvor jeg var et sted om formiddagen og et andet sted om eftermiddagen for at tilgodese begge steder.

Jeg undrede mig stadig over, hvorfor den pågældende bestyrer havde forlangt min dagløn nedsat. Måske følte jeg mig lidt bitter, for jeg kunne ikke se begrundelsen, men så hørte jeg, at hans broder var kommet til gården efter et endt Høj skoleophold.

Så faldt brikkerne på plads. Bestyreren vidste selvfølgelig godt, at jeg ikke ville gå for 1,50 kr. om dagen, og så formentlig rejste, og så havde han jo åbnet pladsen for broderen, der vel trængte til at tjene noget efter sit Højskoleophold.

Måske havde det hele været tilrettelagt allerede fra november? Måske havde de slet ikke haft en karl fæstet? Det er gisninger – ja , men der var for mange forskellige ting, der passer for godt sammen.

Den 8. maj 1938 mødte jeg på Livgardens kaserne i Gothersgade i København for at aftjene min værnepligt ved Livgarden.

Det må så formodes, at jeg var blevet voksen, og jeg fandt da også nogenlunde ud af, hvad jeg ville være.